

Vård- och omsorgsförvaltningen
Mattias Alsio
Samverkansstrateg

Vård- och omsorgsnämnden

mattias.alsio@enkoping.se

Svar på ledamotsinitiativ – Analys och åtgärder för minskade kostnader kopplade till utskrivningsklara patienter

1. Inledning

Vård- och omsorgsförvaltningen delar ordförandens oro gällande kostnadsökningen för utskrivningsklara patienter (betalddagar) under början av 2026. Prognosen för helåret 2026 beräknades till 7,9 miljoner kronor. Denna mycket kraftiga och allvarliga kostnadsutveckling ställer krav på omedelbara och strukturella åtgärder.

Under våren har förvaltningen vidtagit flera stabiliserande åtgärder och har inte haft något betalningsansvar sedan april. Erfarenheten visar dock att detta följer ett säsongsmönster, och utan fortsatt proaktiva och strukturella åtgärder finns det en betydande risk att kostnaderna stiger igen under kommande vintermånader.

2. Orsaksanalys

Förvaltningens analys visar att utvecklingen beror på en kombination av strukturell platsbrist, resursbrist inom biståndsenheten samt

samverkans- och systemhinder. En underliggande faktor som är svår att påverka är att vårdtyngden i kommunen blir allt högre. Som en indikator på ökad vårdtyngd, har antalet förskrivna vårdsängar i ordinärt boende ökat från 85 personer hösten 2025 till 120 personer våren 2026.

Nedan presenteras analysen av de tre huvudsakliga orsaksområdena strukturerat utifrån *Utgångsläge*, *Orsak*, *Konsekvens* och *Åtgärd*:

A. Strukturell platsbrist (särskilt boende och korttidsplatser)

- **Utgångsläge:** Behovet av särskilt boende har ökat markant. Under perioden januari-april 2025 stod i snitt 40 personer i kö till särskilda boenden för äldre, jämfört med 66 personer för samma tidsperiod 2026. Det behöver samtidigt beaktas att parallellt med den här utvecklingen köptes 12 fasta platser på särskilt boende för äldre per månad perioden januari-april 2025, jämfört med 28 platser per månad samma tidsperiod 2026.
- **Orsak:** Antalet egna platser räcker inte till. Förvaltningen har tvingats köpa allt fler externa platser av privata aktörer. Under 2024 köptes i snitt motsvarande* 26 platser (korttidsplatser) per månad, och under 2025 var snittet 36 platser (korttidsplatser och platser på särskilt boende för äldre). Fram till och med juni 2026 har snittet stigit till drygt 46 platser (korttidsplatser och platser på särskilt boende för äldre) per månad. Enköping saknar även tillgång till närvårdsplatser i den omfattning som finns tillgängliga i exempelvis Uppsala, Knivsta och norra länsdelen.
- **Konsekvens:** Den kraftiga ökningen av köande och köpta platser har lett till att de upphandlade platserna via befintliga ramavtal i stort sett är fullnyttjade. Det har blivit avsevärt svårare för förvaltningen att få tillgång till och köpa ytterligare platser när akuta behov uppstår på sjukhuset.

- **Åtgärd:** Förvaltningen har kontaktat upphandlingsenheten för att initierat en upphandling av ramavtal för fler platser.

* Köp av korttidsplatser betalas per dygn och har här räknats om till antal platser

B. Biståndsprocessen

- **Utgångsläge:** Handläggningstiderna och uppföljningarna av fattade beslut har under en period inte varit tillräckligt effektiva för att säkra ett snabbt flöde från slutenvården.
- **Orsak:** Biståndsenheten har under en längre tid varit underbemannad till följd av sjukskrivningar, hög personalomsättning samt upprepade chefsbyten.
- **Konsekvens:** Bristande uppföljning har medfört att korttidsplatser har blockerats av personer som varit klara för utskrivning till hemmet. Trygg hemgångs kapacitet har inte nyttjats fullt ut. Detta har i sin tur hindrat nya patienter från att skrivas ut från lasarettet, vilket genererat kostnader för betaldagar.
- **Åtgärd:** Rekrytering av personal har genomförts. Resursbristen har tillfälligt lösts genom att hyra in erfarna konsulter för att stärka upp planeringsteamet.

C. Samverkan, ledtider och systemhinder

- **Utgångsläge:** Det uppstår långa ledtider för att samordna insatser mellan kommunens verksamheter, hälso- och sjukvården samt anhöriga.
- **Orsak:** Planeringen inför utskrivning har i stor utsträckning påbörjats först när patienten förklarats utskrivningsklar, i stället för vid inskrivningsmeddelandet. Förutom resursbrist har hemtjänstens chefer fram tills nyligen saknat behörighet till IT-

systemet Cosmic Link och därmed tillgång till viktig information. Planeringen försvåras av att slutenvårdens preliminära utskrivningsdatum ofta ändras, funktionsbedömningar och hjälpmedelsförskrivningar från slutenvården uteblir och att primärvårdsläkare inte skickar FMA (vårdbegäran) i tid.

- **Konsekvens:** Informationsgap och bristande intern samordning har fördröjt hemtagningen av patienter.
- **Åtgärd:** Förutom resursförstärkning på biståndsenheten har enhetschefer och koordinators inom hemtjänsten beviljats åtkomst till Cosmic Link. Fasta utskrivningstider två gånger per dag har införts och löpande dialog sker i samverkan med Region Uppsala.

3. Riskanalys

- **Risk för blockerad vårdkedja till följd av platsbrist:** Att enbart förlita sig på köp av externa platser inom ramen för nuvarande fullnyttjade avtal är förenat med stora ekonomiska och kvalitativa risker. Inför vintermånadernas förväntade volymökning finns en påtaglig risk att det saknas tillgängliga platser att köpa. Konsekvensen blir att utskrivningsklara patienter blir kvar på sjukhus med betalningsansvar som följd.
- **Sårbarhet vid personalomsättning på biståndsenheten:** Konsultförstärkningen är en tillfällig lösning. Om dessa uppdrag avslutas innan permanenta och erfarna handläggare har rekryterats, blir organisationen omedelbart sårbar igen. Detta leder snabbt till eftersläpningar i utskrivningsplaneringen, uppföljningar och medför ökade kostnader för betaldagar.

4. Vidtagna åtgärder

Förvaltningen har under våren och sommaren vidtagit följande stabiliserande åtgärder:

1. **Bemanningsförstärkning på biståndsenheten:** Rekrytering av biståndshandläggare har genomförts och pågår. Erfarna konsulter har stärkt upp inom planeringsteamet under våren och sommaren.
2. **Upphandlingsförberedelser:** Beställning har lagts till upphandlingsenheten gällande nya ramavtal för bland annat externa platser på särskilt boende för äldre.
3. **Stärkt intern samverkan:** Veckovisa avstämningar mellan biståndsenheten och korttidsboenden har införts sedan juni.
4. **Systembehörighet:** Hemtjänstens enhetschefer och koordinators har erhållit åtkomst till Cosmic Link för proaktiv planering.
5. **Tydliggjorda mandat:** Fasta utskrivningstider två gånger per dag har införts och planeringsteamets beslutsmandat har förtydligats.
6. **Samverkan med regionen:** Dialoger med Region Uppsala för att förbättra träffsäkerheten gällande preliminära utskrivningsdatum m.m.

5. Förslag på framtida åtgärder och strategiska vägval

Förvaltningen ser behov av fortsatt strategisk dialog och ställningstaganden kring äldreomsorgens framtida inriktning. För att långsiktiga beslut om kapacitet och boendeplatser ska kunna fattas, behöver det finnas en tydlig bild av vilka boendeformer och insatser

vård- och omsorgsnämnden vill prioritera framöver. Det gäller exempelvis särskilt boende, korttidsvård, trygghetsboenden, förebyggande verksamhet och andra insatser som kan bidra till att människor kan bo kvar hemma längre. En definition av respektive målgrupp behövs för att skapa tydliga och effektiva flöden utifrån invånarnas livssituation och omsorgsbehov.

För att nå en långsiktigt hållbar ekonomi och en effektiv utskrivningsprocess föreslår förvaltningen även följande strategiska åtgärder:

- **På *lång* sikt säkerställa kapacitet avseende korttidsplatser och platser på särskilt boende för äldre (kräver kommungemensam samverkan):** Förvaltningen har ett kritiskt beroende av stöd och beslut från andra nämnder och förvaltningar för att säkerställa att behovet av kapacitet på lång sikt tillgodoses.
- **På *kort* sikt säkerställa kapacitet avseende korttidsplatser och platser på särskilt boende för äldre (kräver kommungemensam samverkan):** Förvaltningen har ett kritiskt beroende av stöd från upphandlingsenheten för att skyndsamt säkerställa att beställningen av nya ramavtal för bland annat korttidsplatser och platser på särskilt boende för äldre verkställs.
- **Personalförstärkning på biståndsenheten:** Arbetet med att rekrytera erfarna biståndshandläggare behöver fortsatt prioriteras för att fasa ut konsultberoendet och skapa en robust organisation. Parallellt behöver riktlinjerna ses över för att möjliggöra kortvariga, flexibla biståndsbeslut som inte bromsar utskrivningsprocessen.
- **Säkra planering och bemanning under långhelger:** Förvaltningen behöver säkerställa anpassad bemanning och beslutsfattande kompetens under helger och storhelger för att undvika kostsamma fördröjningar i utskrivningskedjan.

- **Analys av närvårdsplatser:** En fördjupad översyn bör genomföras av hur närvårdsplatser nyttjas för Enköpingsbor och hur detta påverkar kommunens betalningsansvar.